

AYDIN SORUMLULUĞU

Jeopolitik Dergisi, Eylül 2005

Yıldırım Koç

Günümüzde “aydın olmak” ne anlama geliyor? Günümüzde bir “aydın”ın sorumlulukları ne? Bir grup öğretim üyesi, gazeteci ve yazarın “aydınlar” olarak Başbakan R.T.Erdoğan’la görüşmesinin ardından bu sorular birçok kişinin aklına geldi.

Geçmişte bir kişinin belirli bir eğitim düzeyini tamamlamış olması, o kişinin “aydın” (“münevver”) olarak nitelendirilmesi için yeterliydi. 1950’li ve hatta 1960’lı yıllara kadar bu eğitim düzeyi, lise ve üniversiteydi. Daha sonraları üniversite mezunu sayısı arttıkça, hemen hemen her üniversite mezunu kendisini “aydın” kabul etmeye başladı. Bu yıllarda farkında olunmadan bir “aydın” tanımı oluşmuştu. “Aydın,” eğitilmiş insandı, ne olup bittiği konusunda bilgi sahibi olan kişiydi. Ancak, bu eğitilmişlik, yalnızca sosyal bilimler için değil, diğer alanlar için de geçerliydi. Örneğin, bir hekim veya bir mühendis de birçok insana göre “aydın”dı; çünkü en azından kendi alanında bilgi sahibiydi.

Ancak genel eğitim-öğretim düzeyinin gelişmesine ve televizyon aracılığıyla herkesin her konuda bir parça bilgi sahibi olmasına bağlı olarak, bilgi sahipliği yaygınlaştı. Bu koşullarda toplum içinde “aydın”ların sayısı arttı mı? Toplumumuzun giderek artan bir bölümü aydınlardan mı oluşuyor? Milyonlarca lise ve üniversite mezunuyla, onbinlerce yüksek lisanslı ve doktoralı insanımızla, her geçen gün daha fazla “aydın”laşan bir ülke mi olduk?

Tabii ki, hayır. “Aydın” tanımı derinleştirilmeden, günümüzde aydının sorumluluklarını kavramak olanaklı değil.

Aydın kişi bilgi sahibidir; ancak onun ötesinde bazı başka özelliklere de sahip olmalıdır.

Kişi, mantık yürütebilir ve sorgulayabilirse aydındır; bu nedenle de, bilimi yolgösterici olarak seçmiş olmalıdır. Atatürk’ün “hayatta en hakiki mürşit ilimdir” sözleri, esasında “aydın” tanımında belirleyicidir.

Kişi, insanlığın ortak-evrensel değerlerine sahip çıkabiliyor ve bunları kendine devrolunan mirasla bütünleştirebiliyorsa aydındır. Bu değerler, bağımsızlıktır, eşitliktir, egemenliktir, demokrasidir, insan haklarıdır, v.b.

Kişinin aydın niteliği kazanmasında en önemli unsurlardan biri de, aydınlatma görevini yerine getirmesidir: Bilgi aktarmasıdır; bilimsel yöntemi savunması ve kendisine dayatılan görüşleri- inançları sorgulamasıdır; insanlığın evrensel değerlerine sahip çıkmasıdır.

Bu şekilde bakılırsa, “aydın” niteliği kazanmak örgün eğitime-öğretime bağlı değildir. İyi ve nitelikli bir eğitim-öğretim, kişinin “aydın” nitelikleri kazanmasına yardımcı olur; ancak onu “aydın” yapmaz. Buna karşılık, çeşitli nedenlerle örgün eğitim-öğretim sürecinden geçememiş; ancak bilgi edinmiş, bilimsel sorgulama yöntemine ve cesaretine sahip, insanlığın evrensel değerlerini içselleştirmiş ve bunları savunan birçok insanımız da vardır. Bu insanlarımız da bizim aydınlarımızdır.

Günümüzde aydının sorumlulukları nedir?

Günümüzde insanlığın ve Türkiye’nin en büyük düşmanı, emperyalizmdir. ABD emperyalizmi ve Avrupa Birliği emperyalizmi, tüm dünyayı kendi hakimiyetleri altına almaya çalışmaktadır. Emperyalizm, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin, demokrasinin, insan haklarının baş düşmanıdır. Bu koşullarda, bir aydın olmanın birinci önkoşulu, anti-emperyalist olmaktır.

Çağımızda anti-emperyalist olunmadan, insanlığa, halkına ve kendine karşı aydın sorumluluğunun yerine getirilmesi olanaklı değildir.

Günümüzde ABD emperyalizminin ve Avrupa Birliği emperyalizminin politikalarını onaylayan çok bilgili ve eğitilmiş insanlar var. Ancak ben bu kişileri nitelendirirken, "aydın" kavramı yerine "okumuş" kavramını kullanmayı yeğliyorum; çünkü emperyalist politikaları onaylayan bir kişi, insanlığın evrensel değerleriyle temelden ters düşmektedir.

Duran saat günde zamanı iki kez doğru olarak gösterir. Aynı şekilde, emperyalist politikalar da zaman zaman doğru kavramlara sahip çıkabilir. Emperyalizm, insanlığın evrensel değerlerine gönderme yaparak saldırgan politikalar geliştirebilir. Örneğin, ABD emperyalizminin hukuk dışı Irak saldırısının gerekçesi "demokrasi"dir. "Aydın"a düşen görev, gerçek durumu bilmek, bu saldırının mantığını kavramak, demokrasi adına gerçekleştirilen bu vahşete açıkça karşı çıkmaktır.

ABD emperyalizmi için geçerli olan, Avrupa Birliği emperyalizmi için de geçerlidir. Avrupa Birliği emperyalist bir güçtür. Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) yönetim kurulunda en büyük oy gücüne sahip olan yapı, AB'dir. Avrupa Birliği emperyalizmi ve ABD emperyalizmi, IMF aracılığıyla Türkiye'de demokrasiyi, ulusal egemenliği ve bağımsızlığımızı tahrip etmektedir. Türkiye'de ekonomik kararlar hükümetler tarafından değil, IMF aracılığıyla emperyalizm tarafından alınmaktadır. Aydın, bu süreci bilen, insanlığın evrensel değerlerini tahrip eden ABD ve AB emperyalizmine karşı açık tavır alan, bu konularda diğer insanları bilgilendiren kişidir.

Emperyalizm, "barış" kavramını da saldırgan politikalarında kullanmaktadır. Aydın'ın barışa karşı tavrı koşullara göre değişir. 1919 yılında vatanımız işgal altındayken, aydının sorumluluğu savaşa katılmaktı. Yalnızca savaşla insanlığın evrensel değerlerine sahip olmak ve sahip olduğunu tüm dünyaya kanıtlamak olanaklıydı. Savaş yıllarında bazı okumuşlar İstanbul'da kaldı ve kendi dünyalarında yaşadı. Bunların aralarında çok eğitilmiş-bilgili insanlar da vardı. Ancak, kanımca, bu kişileri "aydın" olarak nitelendirmek olanaklı değildi. Aydın kişi, "barış" konusunda emperyalist politikaların aleti konumuna düşmeyendir.

Emperyalizm, "insan hakları" kavramını da istismar eder; tarihin en büyük insan hakları ihlalcileri, en büyük katliamların sorumluları, insan hakları savunucusu kesilir. Bazı okumuşlar da, taşıdıkları suyun kimin değirmenine gideceğini hesap etmeden veya iyice hesap etmiş olarak, bir evrensel değer'in istismar edilmesine katkıda bulunur.

Emperyalizmle aynı safta olan bir kişinin, insanlığın evrensel değerlerini benimsemesi ve savunması, diğer bir deyişle, benim anladığım biçimde bir "aydın" olması olanaklı değildir.

Buna göre, Türkiye'de azınlık yaratma çabalarına katkıda bulunanlar, emperyalizmle aynı saftadır. Atatürk, "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir" demiştir. Türk ulusu, ırk esasına göre değil, ortak kültür ve ülkü temelinde oluşmaktadır. Günümüzde bu süreç, emperyalizmin politikalarıyla temelden çatışmaktadır. Emperyalizm, Ulusal Kurtuluş Savaşı yıllarında olduğu gibi, etnik kimliği ve ümmet kimliğini öne çıkararak, halkın anti-emperyalist temelde bütünleşmesini engellemeye çalışmaktadır. Bu gerçeği bilmezden veya görmezden gelerek, etnik kimliğin ve ümmet kimliğinin öne çıkarılmasına çalışanlar, emperyalizmin baskı, tahakküm ve sömürsünün aleti konumunda düşmektedir.

Aynı durum, Kıbrıs, Ermeni soykırım iddiaları, Patrikhane, Heybeliada Ruhban Okulu, misyonerlerin çalışmaları, yabancılara toprak satışı gibi konular için de geçerlidir.

Bilmeyen rahattır; bilmeyenin sorumluluğu yoktur. Öğrenen kişi, "aydın" olma iddiasında değilse, onurlu bir yaşam sürme gibi bir kaygısı yoksa, itilip kakılmayı ve aşağılanmayı kabulleniyorsa, susabilir. Ancak eğer kişi "aydınım" diyorsa, bugünün Türkiye'sinde anti-

emperyalist, ulusalcı ve emekten yana bir cephede yerini almak ve sorumluluklarını yerine getirmek zorundadır. Emperyalizmin değirmenine bilerek veya bilmeyerek su taşıyan bazı okumuşlar ise bu sorumluluklardan muafır.